

carem dos aspectes. En primer lloc les diverses estructures del nom com, per exemple, nom simple: *Caloscamps*; nom+nom: *Cala Déntol*; nom+adjectiu: *Cala Estreta*; nom+article+nom: *Cas Canonge*; article+nom+adjectiu: *s'Aigua Dolça*; article+nom+preposició+nom: *S'Arenalet d'Albarca*; adverbi+article+nom: *Davant ses Torres*; entre d'altres exemples de composició nominal. I en segon lloc, els diferents i nombrosos sufixos que entren en la formació dels noms: -al (*Arenal*), -ar (*Barracar*), -ell(es) (*na Tenebrelles*), -et/-eta (*s'Arenalet, Caleta d'en Castellet*), -ic (*Galleric*), -ó (*Regueró*), -ol (*Covitol*), -er(s) (*Viver, Palmers*), -ís (*Pedris*), entre d'altres sufixos. També es comenten alguns casos d'etimologies com el de *Cap de Ferrux* (p. 324), que sembla un arabisme, i *sa Cuguça* que pot derivar del llatí *CUCUCIUS (p. 325).

El treball finalitza amb una relació alfabètica de tots els noms estudiats (p. 359-368) i amb les conclusions (p. 355-357) on es destaca que els noms de lloc són sempre bells exponents de la història d'un país i que el caràcter conservador que aquests presenten ajuda a entendre la vida i la història del territori estudiat.

En definitiva, el Dr. Cosme Aguiló és capaç de presentar en una voluminosa i detallada obra una visió acurada de la toponímia de la costa d'Artà des d'una perspectiva purament lingüística i al mateix temps descriptiva que, cal dir-ho així, permet al lector endinsar-se en la riquesa onomàstica d'un espai geogràfic ric en noms de lloc que corren el perill de caure en l'oblit. Heus aquí l'interès vertader, en la nostra opinió, dels reculls onomàstics de les Illes Balears i, per extensió, del nostre domini lingüístic.

Moisés SELFA SASTRE
Universitat de Lleida

ALCOVER, Antoni M. (2011): *N'Arnau*. A cura de M. Magdalena GELABERT I MIRÓ. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 152 p.

GELABERT I MIRÓ, M. Magdalena (2011): «*N'Arnau*, la novel·la d'Antoni M. Alcover». *Randa*. 67. Barcelona, p. 71-127.

Mossèn Antoni M. Alcover ha estat valorat sobretot per la seva labor com a filòleg i com a folklorista: pel seu impuls al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), per l'obra ingent del *Diccionari Català-Valencià-Balear* (continuada i acabada per Francesc de Borja Moll), per la recollecció de l'*Aplec de rondalles mallorquines...* Tanmateix, la seva activitat va anar molt més enllà dels terrenys més o menys especialitzats de la filologia i del folklore. Se'l recorda per haver estat un «home de combat», a voltes intransigent però sempre fidel a la llengua catalana. Com a eclesiàstic Mn. Alcover va desplegar una gran activitat, amb la qual sempre va afavorir la llengua i la cultura catalanes. Basta recordar que fou la mà dreta del bisbe Pere-Joan Campins, en un moment en què l'Església de Mallorca va optar clarament i decidida per la llengua catalana. Alcover fou també un gran polemista, de vegades excessiu, la qual cosa el dugué a enfrontaments innecessaris amb molts d'aquells que havien estat precisament els seus companys i col·laboradors. No cal insistir en tot això, perquè ja és prou conegut. Només ho recordem per fer avinent que hi ha molts de mossens Alcovers, però que tots tenen un denominador comú: l'expressió de les idees a través de la paraula, sovint escrita, però sempre amb la força de la llengua viva, del català oral que havia après a la pagesia mallorquina. Al capdavant, Mn. Alcover va ser, per damunt de tot, un escriptor: un home capaç d'emplenar milers de pàgines, parlant dels temes més diversos, sempre comunicant-hi als lectors els seus sentiments i la seva personalitat. No és estrany, per tant, que una part d'aquesta activitat adoptés formes eminentment literàries: la poesia i la glosada, la rondalla, el relat breu, l'article costumista, la novel·la, el dietari, l'hagiografia... Tanmateix, sembla com si tot el que sortia de les seves mans —i, potser, de la seva boca— es convertís en literatura. Les rondalles, per exemple, passades pel sedàs de Mn. Alcover, passaren de ser simples transcripcions de documents orals, com les dels altres folkloristes, a ser autèntiques obres artístiques. Si l'estil és l'home, com va dir Buffon, Mn. Alcover va crear-se un estil tan propi que, en impregnar qualsevol text, el convertia en literatura.

En els últims anys l'obra intencionadament literària de Mn. Alcover ha anat emergint de l'oblit i ha estat posada altre cop al descobert pels investigadors. Fa molts d'anys l'Editorial Moll va publicar les *Contarelles* i, més recentment, també s'han desenteranyinat part de l'epistolari, articles i fins i tot glosades i poesies del canonge manacorí. Una assignatura pendent era rescatar de l'oblit la novel·la *N'Arnau*, de la qual alguns investigadors (Grimalt, Rosselló Bover, Yates, Dols i Vidal Forteza) havíem donat compte en llocs diversos, però que encara romania sepultada en les pàgines del setmanari manacorí *La Aurora* de 1916. Ara Maria Magdalena Gelabert i Miró n'ha dut a terme una edició rigorosa, amb un llarg estudi introductori, que s'ha vist completada amb un treball encara més extens i aprofundit aparegut a la revista *Randa*. Ambdues feines, modèliques des de tots els aspectes, tenen el punt de partida en el treball fi de màster que l'autora va dur a terme a la Universitat de les Illes Balears.

N'Arnau és una novel·la breu, de caràcter costumista, escrita amb un propòsit humorístic. Com la major part de les obres costumistes, va sortir a la llum amb el nom de l'autor ocult rere el pseudònim de Pau Fora-Embuis, que és el nom del narrador principal i, alhora, personatge secundari de la novel·la. Pel tema, pel tractament de l'acció i pel propòsit moralitzador que persegueix, *N'Arnau* es troba completament en la mateixa òrbita de les *Contarelles*. Fins i tot, el tema té un clar parentiu amb *Un estudiant per força*, un d'aquests contes. Al capdavant, es tracta d'un text que, si no fos perquè té una extensió major, hauria pogut figurar en el volum de *Contarelles*. «Els punts de contacte entre les *Contarelles* i *N'Arnau* —explica Gelabert en l'article de *Randa*— són molt nombrosos. En ambdues obres apareix una tipologia de personatges semblant que Antoni M. Alcover usa com a mirall de la societat del seu moment, perquè serveixin com a exemple a seguir pels lectors» (p. 81). La història de *N'Arnau* és narrada per Pau Fora-Embuis, un narrador-personatge secundari que s'informa dels esdeveniments de la vida del protagonista (Arnau) a través de les clarícies que obté d'interrogar altres personatges que l'han conegut —això és, els seus amics Jordi Llevantol, Tòfol Penjat i Miquel Mena— amb l'objectiu d'escriure'n la biografia. És, per tant, la història d'una investigació que hauria de portar a un altre text, la biografia d'Arnau, que no arribarà a existir mai, però que en certa manera és substituït pel text que tenim en les mans, el qual ens proporciona totes les clarícies possibles sobre el protagonista. D'aquesta manera coneixem el personatge pels esdeveniments que els seus amics conten, amb l'excepció del final de la novel·la, en què Pau Fora-Embuis entra en contacte directe amb Arnau i també passa a formar part de l'acció. Es tracta de la narració d'un seguit d'anècdotes que es caracteritzen per estar en relació bé amb el protagonista, bé amb el narrador. L'estructura de la novel·la és la suma de quadres independents, episòdics, que no tenen una relació causal entre si. La forma narrativa triada fa que gairebé tot el relat tengui forma dialogada —de vegades, fins i tot, dins una conversa es reproduïx un altre diàleg—, la qual cosa permet que la novel·la gaudeixi de la gràcia verbal i del popularisme de tots els textos alcoverians. Maria Magdalena Gelabert relaciona aquesta característica amb la presència de nombrosos trets d'oralitat en la novel·la, que analitza detalladament, la qual cosa constitueix una de les aportacions més innovadores d'aquest estudi. Aquestes traces d'oralitat vénen en bona mesura condicionades per la tècnica narrativa, que condueix el narrador a reportar els diàlegs que ha mantingut amb els personatges que el van informant de les aventures del protagonista. Però també hem de dir que les restes d'oralitat també són presents en les altres obres d'Alcover, en les quals sembla que vol plasmar l'oralitat en l'escriptura. Es tracta —segons estudia Gelabert— de característiques com la presència de la primera persona, l'ús d'expressions i de termes propis del registre col·loquial, expressions d'inici i de tancament dels capítols, al·lusions directes als interlocutors, preguntes retòriques, frases fetes, expressions populars, etc. En realitat, amb aquests recursos el narrador sobretot pretén establir una certa complicitat amb el lector, talment com la que podria tenir amb algú a qui parlàs cara a cara.

Aquesta estructura episòdica i fragmentada permet, per altra part, que la novel·la integri dues realitats que a l'època eren antagoniques: la ruralia i la ciutat. *N'Arnau* ens retrata uns sectors concrets del món urbà, molt freqüents en la prosa costumista del XIX: els joves estudiants i els «mossons» (nom que es donava a Mallorca als ciutadans que volien aparentar un nivell social i econòmic molt superior al que tenien realment). Fins i tot, també hi apareix, al final, com hem dit, la ciutat de Barcelona, model de gran urbs en la qual el protagonista no es podrà integrar. Però també ens mostra la vida del camp mallorquí,

que Mn. Alcover coneixia perfectament i que és presentada com la forma de vida més correcta moralment: al capdavant, l'aventura ciutadana d'Arnau no ha fet més que apartar-lo del camí correcte i l'ha dut a la perdició. Per a Mn. Alcover la ciutat es caracteritza per la manca de virtuts, per la immoralitat i, sobretot, per allunyar-se de la tradició. En el fons, *N'Arnau* reflecteix una ideologia molt pròpera a *La tradició catalana*, de Josep Torras i Bages, que defensa que la ruralia i la família són formes de vida més d'acord amb la religió que no la ciutat i les organitzacions socials més complexes. Ens trobam, per tant, ben davant d'una novel·la que reflecteix el debat més repetit aleshores en tractar el tema de: l'oposició entre la novel·la urbana i la novel·la rural. Ara bé, *N'Arnau* fusiona la novel·la rural amb la novel·la ciutadana, tot i que el caire moralitzador que Alcover li dona suposi enaltir el món rural en contra del món ciutadà. *N'Arnau* ens recorda alguns dels textos més reeixits del costumisme mallorquí: el retrat dels «mossos» ens recorda inevitablement els *Aigoforts* (1892), de Gabriel Maura; les malifetes estudiantils eren objecte de molts dels quadres costumistes apareguts a *La Ignorància* i a *La Roqueta*, on trobam els «monti-sioners», és a dir, els alumnes de l'Institut Balear, situat aleshores al convent de Monti-Sion; i fins i tot a *N'Arnau* hi ha un viatge en diligència, que ens recorda un quadre costumista de Miquel dels Sants Oliver: «Sa darrera diligència». A més a més, el final de la novel·la, amb un Arnau perdut i fracassat en la metròpoli barcelonina, ens fa avinent un altre tòpic que explotaren tant Miquel dels Sants Oliver a *Aventures d'un mallorquí* (1890), com Àngel Ruiz i Pablo al *Viatge tràgic de l'amo en Xec de s'Uastrà* (1926): el mite de l'illa com un microcosmos en el qual és possible viure de la mentida, però que, en sortir-ne i integrar-se en el món continental —és a dir, en el món real— es desmunta immediatament. És evident que, per la data de redacció, no és possible que Mn. Alcover s'hagués deixat influir per la lectura d'algunes d'aquestes obres, però sí que explota unes situacions i uns tipus molt freqüents en la prosa costumista.

Maria Magdalena Gelabert, tant a l'article de *Randa* com a la introducció a l'edició de *N'Arnau*, explica que, a més del text aparegut a *La Aurora*, s'han conservat dos manuscrits de la novel·la. El primer està datat el juliol de 1883, quan Mn. Alcover era encara un estudiant al Seminari. El segon, en canvi, tot i no dur data de redacció, ha de ser molt posterior i, segurament, és pròper a la publicació al setmanari manacorí. L'existència del primer manuscrit, que conté una primera versió de la novel·la, ens revela que, en realitat, es tracta d'una obra de joventut, estretament relacionada amb l'elaboració i la publicació de les *Contarelles*, aparegudes el 1885 i reeditades el 1915. Per això, Gelabert conclou, en l'article a *Randa*, que és «significatiu que tant les dates de la primera escriptura com les dates de revisió o de reedició s'acostin en els dos casos, la qual cosa ens indica que Alcover concebia aquests materials de caràcter literari de manera conjunta i els treballava en paral·lel» (p. 84). L'estudiosa i curadora també aporta una informació interessant sobre el text: l'existència de dues pàgines en el segon manuscrit que contenen un inici diferent del capítol XIV, que l'autor va refusar. Possiblement, aquest altre inici d'aquest capítol s'hauria pogut incloure en un apèndix de l'edició, just que fos per veure quines podien esser les vacil·lacions del canonge de Santa Cirga.

La publicació de *N'Arnau* en format llibre, vuitanta-cinc anys després d'haver aparegut com a fulletó a *La Aurora*, és, sens dubte, un fet important. Per un costat, palesa l'existència a Mallorca d'alguns assaigs de creació d'una novel·lística en català poc després de l'arribada de la Renaixença a l'illa, sobretot per part d'alguns dels membres de les generacions més joves (Miquel dels Sants Oliver, Mn. Antoni M. Alcover, Joan Rosselló de Son Forteza, Salvador Galmés...). Per altre costat, l'edició d'aquesta novel·la subratlla encara més la personalitat literària de Mn. Antoni M. Alcover: l'il·lustre filòleg fou un escriptor amb un estil propi, amb un univers de temes molt personal i amb un immens cabal de recursos lingüístics i tècnics, que haurien de bastar per considerar-lo un creador de primer nivell. Hem de donar, per tant, l'enhorabona a l'autora de l'edició, que l'ha sabuda acompanyar d'uns estudis rigorosos, tal com mereixia el text alcoverià.

Pere ROSSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears